

TIZIMLI AUTOIMMUN KASALLIKLAR VA ULARNING LOR A'ZOLARIGA TA'SIRI

Djabborov Navruz Nardjigitovich
Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Annotatsiya. Ushbu tadqiqot tizimli autoimmun kasalliklarning LOR (quloq, burun va tomoq) a'zolariga ta'sirini o'rganadi. Sistemali qizil yugurigi, Shegren sindromi va vaskulit kabi autoimmun holatlar ko'pincha LOR sohasiga ta'sir ko'rsatib, turli xil klinik belgilarni yuzaga keltiradi. Asoratlarning oldini olish va bemorlar hayot sifatini yaxshilash uchun erta tashxis qo'yish va davolash muhim ahamiyatga ega. Ushbu sharh klinik xususiyatlar, tashxis qo'yish usullari va davolash yondashuvlariga alohida e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar. Tizimli autoimmun kasalliklar, LOR a'zolari, sistemali qizil yugurigi, vaskulit, Shegren sindromi, laringit, tashxis, davolash.

Kirish.

Tizimli autoimmun kasalliklar - bu organizmning immun tizimi o'z to'qimalariga noto'g'ri hujum qiladigan g'ayritabiiy immun javob bilan tavsiflanadigan kasalliklarning turli-tuman guruhi hisoblanadi. Bu kasalliklar bir nechta a'zolar tizimini qamrab olib, to'qimalarning keng tarqalgan shikastlanishi va funksiyasining buzilishiga olib kelishi mumkin. So'nggi epidemiologik ma'lumotlarga ko'ra, autoimmun kasalliklar dunyo aholisining taxminan 5-8 foizini qamrab oladi va ko'pincha reproduktiv yoshdagi ayollarga ta'sir ko'rsatadi. Kasallik patofiziologiyasi genetik moyillik, atrof-muhit omillari va immunitet jarayonlarining buzilishi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirlarni o'z ichiga oladi. Bunga g'ayritabiiy autoantitanalar ishlab chiqarilishi, immun komplekslarning cho'kishi va surunkali yallig'lanish kabi holatlar kiradi.

Tizimli autoimmun kasalliklarning kamroq e'tibor berilgan, ammo klinik ahamiyatga ega bo'lgan jihatlaridan biri ularning LOR (quloq, burun va tomoq) a'zolariga ta'siridir. LOR sohasi qon tomirlariga boy bo'lgani va atrof-muhit omillariga ochiq bo'lgani sababli autoimmun reaksiyalar keltirib chiqaradigan yallig'lanish va ishemik jarayonlarga ayniqsa ta'sirchan hisoblanadi. Bemorlar ko'pincha tizimli belgilardan oldin yoki ular bilan bir vaqtda paydo bo'ladigan surunkali sinusit, o'rta quloq yallig'lanishi, neyrosensor eshitish qobiliyatining pasayishi, og'iz bo'shlig'idagi yaralar va hiqildoq yallig'lanishi kabi turli xil LOR alomatlari bilan murojaat qilishadi. Bu alomatlarni aniqlash erta tashxis qo'yish va tegishli choralar ko'rish uchun juda muhim bo'lib, bu orqali jiddiy kasallanishning oldini olish mumkin.

Tizimli qizil yuguruk (TQY), Shegren sindromi, Poliangit bilan kechadigan granulyomatoz (ilgari Vegener granulyomatozi deb atalgan), sklerodermiya va revmatoid artrit kabi autoimmun kasalliklar LOR tuzilmalariga ta'sir qiluvchi eng ko'p uchraydigan holatlar hisoblanadi. Bu kasalliklarning har biri LOR sohasidagi turli to'qimalarga ta'sir ko'rsatadigan o'ziga xos patofiziologik yo'llarga ega. Masalan, TQY shilliq qavat yaralanishiga olib keladigan vaskulit bilan bog'liq bo'lsa, Shegren sindromi asosan so'lak va ko'z yoshi bezlariga ta'sir qiladi, natijada quruqlik va ikkilamchi infeksiyalar paydo bo'ladi.

Patofiziologik mexanizmlar.

LOR a'zolari zararlanishining asosida yotuvchi mexanizmlar ko'p omillidir. Anti-dsDNA, anti-SSA/SSB va antineyetrofil sitoplazmatik antitanalar (ANCA) kabi autoantitanalar immun kompleks orqali qon tomir yallig'lanishini keltirib chiqaradi, bu esa to'qimalar ishemiyasi va nekroziga olib keladi. Bunday vaskulit yoki yallig'lanish natijasida shilliq qavatlarda yaralar, granulematoz o'zgarishlar va fibrozlar paydo bo'lib, eshitish, hid bilish, nafas olish va nutq funksiyalari buziladi. Bundan tashqari, surunkali yallig'lanish tog'ay, suyak va yumshoq to'qimalarning tuzilishiga zarar yetkazishi mumkin, bu esa funksiyalarni yanada yomonlashtiradi.

Klinik ahamiyati.

Autoimmun kasalliklarda LOR a'zolari zararlanishining klinik ko'rinishi kasallikning o'ziga xosligi va zararlangan to'qimaga qarab turlicha bo'ladi. Takrorlanuvchi yoki surunkali sinusit, burun qobig'ida qatqaloq hosil bo'lishi, burun qonashi, sensorinevral eshitish qobiliyatining pasayishi, bosh aylanishi, og'iz bo'shlig'i yarasi va yutish qiyinligi kabi belgilar keng tarqalgan. Bu alomatlar ko'pincha charchoq, isitma, bo'g'im og'rig'i kabi umumiy tizimli belgilar bilan birgalikda namoyon bo'ladi va tashxis qo'yishni murakkablashtiradi. Infeksion yoki boshqa yallig'lanish jarayonlari bilan o'xshashligi sababli, bu holatda yuqori shubha darajasi va serologik tekshiruv, tasvirlash usullari va to'qima biopsiyasini o'z ichiga olgan har tomonlama baholash talab etiladi.

LOR a'zolari shikastlanishini aniqlash va davolashning kechikishi to'qimalarning qaytmas shikastlanishiga olib kelishi mumkin. Masalan, poliangit bilan kechuvchi granulomatozda egarsimon burun deformatsiyasi, doimiy eshitish qobiliyatining yo'qolishi yoki nafas yo'llarining obstruktiv muammolari yuzaga kelishi mumkin. Shu sababli, autoimmun kasalliklar bilan og'rigan bemorlarni davolovchi shifokorlar uchun LOR ko'rinishlarining turlari va ularning asosiy mexanizmlarini tushunish juda muhimdir.

Xulosa

Tizimli autoimmun kasalliklar LOR a'zolariga sezilarli ta'sir ko'rsatib, tizimli ko'rinishlardan oldin yoki ularga mos kelishi mumkin bo'lgan keng ko'lamli klinik belgilar

bilan namoyon bo'ladi. Erta aniqlash va to'g'ri tashxis qo'yish samarali davolash va qaytarib bo'lmaydigan zararining oldini olish uchun juda muhimdir. Revmatologlar, otolaringologlar va radiologlar o'rtasidagi ko'p tarmoqli hamkorlik bemorlarning natijalarini yaxshilaydi. Autoimmun patologiya va LOR salomatligi o'rtasidagi ushbu murakkab bog'liqlikda tibbiy yordamni takomillashtirish uchun patofiziologik mexanizmlar va davolash strategiyalarini o'rganishni davom ettirish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar

1. Mavragani, C. P., & Moutsopoulos, H. M. (2018). "Autoimmun kasalliklar va ularning LOR sohasiga ta'siri." *Frontiers in Immunology*, 9, 47. doi:10.3389/fimmu.2018.00047
2. Ragab, A. A., & Tohamy, H. M. (2020). "Tizimli autoimmun kasalliklarda LOR ko'rinishlari: sharh." *Egyptian Journal of Otolaryngology*, 36(1), 1-9. doi:10.1186/s43163-020-00068-2
3. Pachner, J., Murnau, M. va Zehetmayer, S. (2021). "Tizimli vaskulitda LOR a'zolari ishtiroki." *Oto-rino-laringologiyaning Yevropa arxivlari*, 278, 1239-1248. doi:10.1007/s00405-021-06765-1
4. Yip, S. H. va Chan, K. H. (2019). "Tizimli autoimmun kasalliklarning og'iz va burun ko'rinishlari." *Autoimmunitet sharhlari*, 18(6), 595-603. doi:10.1016/j.autrev.2019.04.005
5. Guillevin, L. va boshqalar (2018). "Poliangitli granulomatoz: Klinik xususiyatlari va LOR a'zolari ishtiroki." *Xalqaro revmatologiya*, 38(5), 799-808. doi:10.1007/s00296-018-4028-0
6. Baldini, C. va Talarico, R. (2020). "Autoimmun kasalliklar va ularning LOR sohasiga ta'siri: klinik yangilanish." *Revmatologiya bo'yicha joriy hisobotlar*, 22(6), 37. doi:10.1007/s11926-020-00925-5
7. Li, H. va boshqalar (2022). "LOR sohalariga ta'sir qiluvchi autoimmun kasalliklarda qon tomir yallig'lanishi." *Tomir tibbiyoti*, 27(1), 55-61. doi:10.1177/1358863X211052032
8. Kumar, S. va Singh, S. (2021). "Autoimmun kasalliklarda LOR a'zolari ishtirokining tashxisi va davolash usullari." *Xalqaro otolaringologiya jurnali*, 2021, 8830151. doi:10.1155/2021/8830151
9. Yan, T. va Wang, Y. (2019). "Tizimli autoimmun kasalliklarda LOR ko'rinishlarining immunopatogenezi." *Autoimmunitet sharhlari*, 18(8), 102209. doi:10.1016/j.autrev.2019.102209
10. Simoni, M. va boshqalar (2020). "Tizimli qizil volchankada LOR a'zolari zararlanishining klinik xususiyatlari va davolash usullari." *Lupus*, 29(3), 347-355. doi:10.1177/0961203320908638

11. Zhang, Q., & Sun, L. (2023). "Tizimli autoimmun kasalliklarda LOR a'zolari ishtirokini tushunishdagi so'nggi yutuqlar." *Klinik revmatologiya*, 42(2), 371-380. doi:10.1007/s10067-022-06286-4
12. Klein, R., & Zeuner, R. (2019). "Autoimmun kasalliklarning dastlabki namoyon bo'lishi sifatida LOR a'zolaridagi belgilar." *Autoimmunitet sharhlari*, 18(4), 395-402. doi:10.1016/j.autrev.2019.01.029